

Estimada Ijeawele:

**Manifest
feminista
en quinze
consells**

**Chimamanda
Ngozi Adichie**

Estimada Ijeawele:

**Manifest
feminista
en quinze
consells**

Chimamanda
Ngozi Adichie

*Per a Uju Egonu.
I per a la petita Ogechukwn Ikemelu.
Amb molt d'amor.*

Fanbooks

Títol original: *Dear Ijeawe, or a feminist manifesto
in fifteen suggestions*

© Chimamanda Ngozi Adichie, 2016

© de la traducció: Scheherezade Surià López, 2017

© de la foto de la solapa: Wani Olatunde

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u., 2017

Fanbooks, Av. Diagonal, 662-664, 08034 Barcelona

Primera edició: març del 2017

ISBN: 978-84-16716-27-2

Dipòsit legal: B. 2.629-2017

Imprès a Catalunya

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Estimada Ijeawele,

Quina alegria! I quins noms més macos: Chizalum Adaora. És preciosa. No més té una setmana i ja sembla encuriosida per tot. Has fet una cosa meravellosa portant un ésser humà al món. Felicitar-te em sembla massa poc.

La teva nota m'ha fet plorar. Ja saps que moltes vegades m'emociono fins a extrems ridículs. Vull que sàpigues que em prenc molt seriosament la tasca de criar-la en el feminisme. Entenc el que dius sobre que no sempre saps quina és la resposta feminista a determinades situacions. Per a mi el feminisme és sempre contextual. No tinc cap regla d'or; el més semblant a una fórmula són les meves dues «eines feministes», que t'explicaré com a punt de partida.

La primera és la teva premissa, la creença sòlida i inamovible amb què comences. I quina és aquesta premissa? La teva premissa feminista hauria de ser: jo importo. Importo de manera igualitària. No «si...», no «sempre que...». Importo de manera igualitària. Punt.

La segona eina és una pregunta: pots invertir la X i obtenir els mateixos resultats?

Per exemple: moltes persones creuen que la resposta feminista d'una dona a la infidelitat d'un home hauria de ser marxar. Però crec que quedar-se també pot ser una elecció feminista, depenent del context. Si el Chudi se n'anés al llit amb una altra dona i el perdonessis, passaria el mateix si tu te n'anessis al llit amb un altre home? Si la resposta és un sí, llavors optar per perdonar-lo pot ser una elecció feminista, perquè no està condicionada per una desigualtat de gènere. Tristament, la realitat en molts matrimonis és que la resposta a aquesta pregunta serà sovint que

no, i el motiu estarà basat en el gènere, en l'absurda idea que «els homes són així», cosa que significa que els homes tenen uns estàndards morals més baixos.

Tinc alguns suggeriments sobre com criar la Chizalum. Però recorda que, tot i seguir les meves recomanacions, potser ella acabarà sent diferent del que esperaves, perquè de vegades la vida fa la seva. El que importa és que ho intentis. I confia sempre en els teus instints, sobretot perquè et guiarà l'amor per la teva nena.

Aquí van els meus suggeriments:

Primer suggeriment: Sigues una persona completa. La maternitat és un regal gloriós, però no et defineixis únicament per la maternitat. Sigues una persona completa; la teva filla se'n beneficiarà. La pionera periodista nord-americana Marlene Sanders, que va ser la primera dona a informar des de Vietnam durant la guerra (i que també

era mare d'un nen), una vegada va donar el consell següent a una periodista més jove: «No et disculpis mai per treballar. T'estimes el que fas, i estimar el que fas és un gran regal per al teu fill».

Trobo que això és molt intel·ligent i commovedor. Ni tan sols cal que estimis la feina; pots estimar el que la feina et dóna: la confiança i la plenitud que acompanyen el fet de fer una cosa i guanyar-hi diners.

No em sorprèn que la teva cunyada digui que has de ser una mare «tradicional» i que t'has de quedar a casa, que el Chudi es pot permetre no tenir una família amb «doble sou». La gent fa servir la «tradicció» quan li convé per justificar qualsevol cosa. Digue-li que una família amb doble sou ve de la tradició dels igbo, perquè les mares no només es dedicaven als cultius i al comerç abans del colonialisme britànic, sinó que el comerç era exclusiu de les dones en alguns indrets d'Igboland. I ho sabria si llegir llibres no fos una cosa tan estranya per a ella.

D'acord, reconec que aquest escarni ha estat per animar-te. Sé que estàs empipada —i amb raó—, però el millor és ignorar-la. Tothom té una opinió sobre el que hauries de fer, però el que importa és el que vols per a tu mateixa i no allò que els altres volen que vulguis. Rebutja la idea que la maternitat i la feina són mutualment exclusives.

Les nostres mares treballaven a temps complet mentre creixíem i hem sortit prou bé; com a mínim tu, jo encara ho haig de demostrar.

Aquestes properes setmanes de maternitat, no siguis dura amb tu mateixa. Demana ajuda. Espera que t'ajudin. Les superheroïnes no existeixen. La criança és tot pràctica i amor. Tant de bo el substantiu *pare* no hagués derivat en l'expressió *fer de pares*; és l'arrel del fenomen mundial de la classe mitjana com a viatge interminable d'inquietud i culpabilitat.

Dóna't un marge d'error. Una mare primípara no sap necessàriament com tran-

quil·litzar un bebè que plora. No pensis que ho has de saber tot. Llegeix llibres, busca coses a internet, pregunta als pares de nens més grans o prova-ho per assaig i error. Però, sobretot, concentra't a seguir sent una persona completa. Dedicat temps. Nodreix les teves necessitats.

No pensis que es tracta de «fer-ho tot». La nostra cultura exalta aquestes dones que poden fer-ho tot, però no es qüestiona la premissa d'aquest elogi. No m'interessa gaire el debat sobre les dones que «ho fan tot» perquè és un debat que assumeix que cuidar els fills i fer la feina de casa són esferes particularment femenines, una idea que rebutjo totalment. La feina de casa i de cuidador hauria de ser neutral i no hauríem de preguntar si una dona ho pot «fer tot», sinó com ajudar els pares en les seves responsabilitats tant a la feina com a casa.

Segon suggeriment: Feu-ho junts. Recordeu quan a primària vam aprendre que el

verb era una paraula d'«acció»? Doncs el pare és igual de verb que la mare. El Chudi hauria de fer tot allò que li permeti la biologia; és a dir, tot llevat de donar de mamar.

Sovint les mares, tan condicionades per ser-ho i fer-ho tot, són còmplices a l'hora de subestimar el paper dels pares. Potser creus que el Chudi no la banyarà com a tu t'agradaria, que no li netejarà el cullet tan bé com tu, però tant és! Què és el pitjor que pot passar? No morirà pas a mans del seu pare. De debò. Se l'estima. Que el seu pare se'n cuidi li farà bé. Així doncs, mira cap a un altre costat, frena el perfeccionisme i apaga aquesta sensació del deure condicionada socialment. Compartiu la cura dels fills de manera igualitària. «Igualitari» depèn de tots dos, és clar, i ho haureu d'esbrinar parant la mateixa atenció a les necessitats de cadascú. No vol dir necessàriament que s'hagi de fer al cinquanta per cent o portant un registre diari del que fa cadas-

cú; quan la cura dels fills es faci de forma igualitària ho sabràs. Ho sabràs perquè no sentiràs ressentiment. Perquè, quan hi ha igualtat de debò, el ressentiment no existeix.

I si us plau, refusa el llenguatge de l'ajuda. El Chudi no t'«ajuda» cuidant la seva filla. Fa el que ha de fer. Quan diem que els pares «ajuden», insinuem que tenir cura dels nens és territori de la mare; un territori al qual s'aventuren amb valentia. No ho és. Imagines quanta gent seria avui més feliç, més estable i millor contribuent al món si els pares haguessin estat activament presents a la seva infantesa? I no diguis mai que el Chudi «fa de mainadera»; les mainaderes són persones per a les quals un bebè no és la seva responsabilitat primària.

El Chudi no mereix cap elogi ni gratitud especial i tu tampoc; tots dos vau prendre la decisió de portar una criatura al món, i la responsabilitat d'aquesta nena us

pertany als dos per igual. Seria diferent si fossis una mare soltera, ja fos per circumstàncies o per elecció perquè, llavors, això de fer les coses plegats no seria possible. Però no hauries de ser una «mare soltera» a menys que ho siguis de debò.

El meu amic Nwabu em va dir una vegada que, com que la seva dona l'havia deixat quan els seus fills eren petits, es va convertir en el «senyor Mare», la qual cosa volia dir que s'ocupava dels nens cada dia. Però no era cap «senyor Mare», només feia de pare.

Tercer suggeriment: Ensenya-li que els «rols de gènere» són una bajanada. No li diguis mai que hauria o no hauria de fer alguna cosa «perquè ets una nena».

«Perquè ets una nena» no és motiu per a res. Mai.

Recordo que de petita em van dir que «m'ajupís bé quan escombrés, com una noia». Això volia dir que escombrar era

cosa de dones. Tant de bo m'haguessin dit només «ajup-te i escombra bé perquè netejaràs millor el terra». I tant de bo als meus germans els haguessin dit el mateix.

Últimament hi ha hagut un cert debat a les xarxes socials nigerianes sobre les dones i la cuina, sobre com les dones han de cuinar per als seus marits. És curiós, tristament curiós, que encara avui parlem de cuinar com si fos una espècie de prova d'aptitud matrimonial per a les dones.

Saber cuinar no ve preinstal·lat en una vagina. De cuinar se n'aprèn. La cuina —com la feina de casa en general— és una aptitud per a la vida que, idealment, haurien de tenir tant homes com dones. També és una habilitat en què homes o dones poden tenir la mateixa poca traça.

També ens hem de qüestionar la idea del matrimoni com un premi per a les dones, perquè això és la base d'aquests debats tan absurds. Si deixem de condicionar les dones perquè vegin el matrimoni com

un premi, llavors tindrem menys debats sobre si cal que la dona cuini per guanyar-se el premi.

Trobo interessant que el món comenci tan aviat a inventar-se rols de gènere. Ahir vaig anar a una botiga infantil a comprar-li robeta a la Chizalum. A la secció de les nenes tot eren peces de tons rosa pàl·lid. No em van agradar. A la zona dels nens, però, els conjunts eren d'una gamma de blau molt viu. Com que crec que el blau li quedaria molt bé en contrast amb la pell bruna —i encara millor en foto—, n'hi vaig comprar un. Quan vaig anar a la caixa, la dependenta em va dir que era un regal perfecte per a un nen. Li vaig dir que era per a una nena i va fer un posat horroritzat: «Blau per a una nena?».

No puc evitar pensar en l'espavilat de màrqueting que va inventar aquest binari rosa-blau. També hi havia una secció de «gènere neutre» amb tota una sèrie de grisos sense cap mena de gràcia. Això del «gè-

nera neutre» és ridícul, perquè es basa en la idea que el masculí equival a blau, el femení és el rosa i el «gènere neutre» és una categoria per si mateixa. Per què no organitzem la roba de nadons per edat i exposada en tots els colors? Al cap i a la fi, els cossos dels nens i les nenes s'assemblen molt.

Vaig mirar la secció de joguines, també organitzada per sexes. La majoria de les joguines per als nens són actives i impliquen coses que es «fan» —com ara trens o cotxes—, mentre que les joguines per a les nenes són bàsicament «passives» i, gairebé totes, nines. Em vaig quedar ben parada. No m'havia adonat com d'aviat la societat comença a inventar idees del que un nen hauria de ser i del que una nena hauria de ser. Tant de bo ordenessin les joguines per tipus i no per gènere.

T'he explicat algun cop el dia que vaig anar a un centre comercial dels Estats Units amb una nena nigeriana de set anys i la seva mare? La nena va veure un helicòpter

de joguina d'aquells de control remot, es va quedar fascinada i en va demanar un. «No», li va dir la seva mare. «Ja tens les teves nines». I ella va respondre: «Mama, que només puc jugar amb nines?».

Mai ho he oblidat. La seva mare tenia bones intencions, és clar. Estava molt versada en les idees dels rols de gènere: que les nenes juguen amb nines i els nens amb helicòpters. Ara em pregunto, tristament, si la nena hagués esdevingut una enginyera revolucionària si li haguessin donat l'oportunitat d'explorar aquell helicòpter.

Si no posem la camisa de força dels rols de gènere als infants, els donem espai per assolir tot el seu potencial. Pensa en la Chizalum com un individu. No com una nena que hauria de ser d'una manera determinada. Contempla els seus defectes i els seus punts forts d'una forma individual. No la mesuris en una escala del que una nena hauria de ser. Mesura-la en una escala de ser la millor versió d'ella mateixa.

Una jove nigeriana em va dir un cop que durant anys s'havia comportat «com un nen» —li agradava el futbol i no li feien gràcia els vestits—, fins que la seva mare la va obligar a deixar-se estar d'interessos «masculins», i ara estava agraïda a la mare per haver-la ajudat a comportar-se com una noia. La història em va entristir. Em vaig preguntar quines parts d'ella havia hagut de silenciar i reprimir, i què havia perdut del seu esperit, perquè el que ella havia anomenat «comportar-se com un nen» era simplement comportar-se com ella mateixa.

Una altra coneguda, una americana que viu al nord-oest del país, em va dir una vegada que quan va portar el seu fill d'un any a un grup infantil de jocs on les mares portaven els seus bebès, va veure que les mares de les nenes eren molt restrictives. No deixaven de dir a les nenes «no toquis» o «para i porta't bé», i es va adonar que als nens se'ls encoratjava a explorar més, no els limitaven tant i gairebé mai no els deien

«porta't bé». Té la teoria que els pares, inconscientment, comencen molt aviat a ensenyar a les nenes com han de ser, que els imposen més regles i menys marge, mentre que als nens se'ls dóna més marge i menys regles.

Els rols de gènere estan tan profundament condicionats dins nostre que sovint els seguim encara que xoquin amb els nostres desitjos, necessitats i felicitat. Costa desaprendre'ls i és important intentar que la Chizalum els rebutgi des del principi. En lloc de deixar que internalitzi la idea dels rols de gènere, ensenya-li a ser independent. Digue-li que és important poder fer coses sola i valer-se per si mateixa. Ensenya-li a arreglar les coses físiques quan es trenquin. Assumim massa ràpid que les nenes no saben fer moltes coses. Deixa que ho provi. Potser no se'n surt del tot, però deixa que ho intenti. Compra-li joguines com ara blocs i trens, i nines també, si vols.

Quart suggeriment: Compte amb el perill del que anomeno Feminisme *light*. És la idea de la igualtat femenina condicional. Refusa-la completament. És una idea vana, pacificadora i decadent. Ser feminista és com estar embarassada. O ho ets o no ho ets. O creus en la igualtat total d'homes i dones, o no. El Feminisme *light* fa servir analogies com «ell és el cap i tu ets el coll», o «ell condueix, però tu seus al seient del davant». El més preocupant en aquest feminisme és la idea que els homes són superiors naturalment, però s'espera que «tractin bé les dones». No, no i no. Per al benestar d'una dona cal molt més que la benevolència masculina.

El Feminisme *light* empra el llenguatge del «permís». Theresa May és la primera ministra britànica i així és com un diari progressista britànic va descriure el seu marit: «A Philip May se'l coneix en política com un home que ha segut al seient del darrere i ha permès que la seva dona, Theresa May, brilli».

Permès.

Ara mirem-ho a la inversa. Theresa May ha permès que el seu marit brilli. Té sentit? Si Philip May fos el primer ministre, potser sentiríem dir que la seva dona li ha «donat suport» a l'ombra, o és just «darre-re seu», o que «ha estat al seu costat», però no sentiríem mai que li ha «permès» brillar.

Permetre és una paraula preocupant. Permetre és poder. Sovint sentiràs dir als membres de la facció nigeriana de la Societat del Feminisme *light*: «Deixa que la dona faci el que vulgui, sempre que l'hi permeti el seu marit».

Un marit no és un director d'escola. Una dona no és pas la seva alumna. Donar permís i rebre'l, quan es fa servir en una sola direcció —i gairebé sempre és així—, no hauria de ser mai el llenguatge d'un matrimoni igualitari.

Un altre exemple indignant de Feminisme *light*: els homes que diuen «és clar que

una dona no ha de fer sempre les feines de casa; jo les feia quan la meva dona era de viatge».

Recordes quin fart de riure ens vam fer amb aquell article tan atroç que van escriure sobre mi? L'autor em va acusar d'estar enfadada, com si estar enfadada fos una cosa de la qual avergonyir-se. I tant que estic enfadada! M'empipa el racisme. M'enfada el sexisme. Però fa poc m'he adonat que m'enfada més el sexisme que el racisme. Perquè aquest enuig pel sexisme em fa sentir sola. Perquè estimo i visc entre moltes persones que reconeixen fàcilment que hi ha injustícia racial, però no injustícia de gènere.

No et puc dir quantes vegades persones que m'estimo —homes i dones— m'han demanat que argumentés a favor del sexisme, que ho «demostrés», per dir-ho d'alguna manera, però no esperen el mateix del racisme. (Evidentment, al món encara hi ha massa gent que encara ha de «demos-

trar» que el racisme existeix, però no al meu cercle més immediat.) No et puc dir quantes vegades gent que aprecio subestimem o treuen importància a les situacions sexistes.

Com el nostre amic Ikenga, que sempre s'afanya per negar que alguna cosa és producte de la misogínia, que no li interessa mai escoltar o implicar-se; sempre a punt per explicar que, en realitat, les privilegiades són les dones. Un cop va dir que «malgrat la idea general que el meu pare és qui mana a casa, és la meva mare qui s'encarrega de tot entre bastidors». Ell, tot i que negava el sexisme, argumentava al meu favor. Per què «entre bastidors»? Si una dona té el poder, per què hem d'ocultar que té poder? Però hi ha una trista veritat: el món és ple d'homes i dones als quals no els agraden les dones poderoses. Ens han condicionat tant per pensar que el poder és masculí, que una dona poderosa és una aberració. I per tant la controlen. Preguntem de les do-

nes poderoses: és humil? Somriu? És prou agraïda? Té un vessant més domèstic? Preguntes que no fem als homes poderosos, la qual cosa demostra que la incomoditat no és envers el poder en si mateix, sinó envers les dones. Jutgem les dones poderoses amb més severitat que els homes poderosos. I el Feminisme *light* ho permet.

Cinquè suggeriment: Ensenya a la Chizalum a llegir. Ensenya-li a estimar els llibres. La millor manera és donant exemple. Si et veu llegir, entendrà que llegir és valuós. Si no anés a l'escola i només llegís, probablement seria més culta que qualsevol nen educat de manera convencional. Els llibres l'ajudaran a entendre i a qüestionar-se el món, a expressar-se, i l'ajudaran també en tot allò que vulgui ser (xef, científica o cantant) perquè es beneficiarà de tot allò que aporta la lectura. I no em refereixo a llibres de text. Parlo de llibres que no tenen res a veure amb l'escola, com ara autobiografi-